

באדר"נ (פ"ט), באותה שעה עגה משה עוגה קטנה ועמד בתוכה וביקש רחמים עליה ואמר: איני זו מכאן עד שתתרפא מרים אחותי. נראה לבאר ענין שעג עוגה ועמד בתוכה, דהנה אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים (ברכות ה', ב), ופירשתי עפ"י הגמ' (עירובין פ"ו, א) רבי מכבד עשירים, ולמה זה. ונראה לפי מה שביאר הרמב"ן (בשער הגמול) הגמ' ר"ה (ט"ז, ב), ג' ספרים נפתחין בר"ה וכו', צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין לאלתר למיתה, בינונים תלויין ועומדין, ואנו רואים כמה צדיקים מתים וכמה רשעים גמורים חיים. וביאר, דצדיק גמור בדינו קאמר, וכן רשע גמור באותו דין, וכיון שמענישים לצדיק על עבירה שימות, נחשב לאותו דין כרשע גמור, וכן כשמיטיבין לרשע גמור עבור מקצת זכויותיו, ע"ד: ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו (ואתחנן ז', י'), נחשב כצדיק גמור לגבי דין זה, כיון דמיטיבין לו על מצוה שעשה דינו כצדיק, עי"ש.

וכעין זה כתבו חוסי' (ב"מ מ"ח, ב) לענין מי שפרע, דלגבי האי מילתא נחשב אינו עושה מעשה עמך ומותר לקללו, עי"ש. וכעין זה בפני יהושע בב"ק (צ"ד, ב), עי"ש. ומוזה הטעם רבי מכבד עשירים, דיהיה האיש איך שיהיה, סוף סוף העשירות ניתנה לו עבור איזו מצוה ודבר טוב שעשה, ע"כ לגבי האי מילתא נחשב צדיק גמור, ותייבים לכבדו בעבור עשרו שבא לו מצד חלק הצדיק שבו. והיינו טעמא דאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, דכיון שנענש להיות בבית האסורים בודאי הוא מחמת איזה עוון אשר חטא, ע"כ נחשב לגבי האי מילתא כרשע שטורפין לו תפילתו בפניו ואין תפילתו מתקבלת.

והנה כתוב (האזינו ל"ב, ד'): הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וגו', ופירשו בו דמלך בשר ודם אם גוזר גזירה להעניש אדם במשפט מוות על עוון אשר פעל, א"א לו לשפוט בקו המשפט רק את הנידון עצמו, אבל לא מה שאשתו ובניו וקרוביו ואוהביו יסבלו מכאב ויסורים עבור עונש האיש הזה על לא חמס בכפם, כי הם חפים ונקיים מכל פשע ומ"מ לוקחים חבל בעונש האיש הנידון. אבל מלך מלכי המלכים הקב"ה אם רוצה להעניש איזה אדם, יש משפט בשמים לכל האנשים הנלווים אליו, אשתו ובניו ואוהביו, אם מגיע להם לסבול מכאב וצער מחמת עונש הנידון, הכל הוא במשפט ובמידה ובמשקל מצומצם, כי ראוי הוא לאותו צער, ואם לא כן אין מענישים אותו. וזה: כי כל דרכיו משפט, שכל דבריו המסתעפים מן עונש הנידון, הכל הוא במשפט ובמידה ובמשקל מצומצם, כי ראוי הוא לאותו חלק צער ויסורים שיגיע לו מעונש של האיש הנשפט, עכ"ל.

נמצא לפי זה, כי קרוב הבא להתפלל על קרובו בעבור שכואב לו צערו של הקרוב, הוא ג"כ בגדר: אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, כיון שגם הוא היה נידון על זה, ויצא משפטו שמגיע לו לסבול הכאב שהוא והשתתפותו בצערו של קרובו, ושייך גם בזה טעם הנ"ל. וע"כ מרע"ה עג עוגה, היינו שהפריד עצמו ממרים, ועשה קו מפסיק בינו לבינה, שלא ירגיש רגש של כאב כטבע אח לאחות, ואז ברגע זה שאינו מרגיש הכאב ואין תפילתו נוגעת לו, רק לאחותו, לא היה בגדר: אין חבוש מתיר עצמו, ועי"ז תתקבל תפילתו ביותר.

עוד נראה לענ"ד לפרש להיפך, כי לפעמים מי שמתפללים עליו אינו ראוי שהתפילה עליו תתקבל, וע"כ עג עוגה והפריד עצמו ממנה, כאילו מתפלל אך על עצמו, ועי"ז תתקבל תפילתו ביותר. וכעין ראיתי בספר החיים. (תרפ"ו)